

УДК 911.3

Матвієнко Н. М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА МАЛЬТІ

Проаналізовано сучасний стан розвитку туризму на Мальті, зокрема розглянуті найпопулярніші види туризму, особливості туристичної інфраструктури, охарактеризовано динаміку туристичних потоків.

Ключові слова: туристична інфраструктура, туристичні потоки, Мальта, дайвінг.

Актуальність дослідження. Невелика острівна країна Мальта, розташована в Середземному морі між Європою й Африкою, перетворила рекреаційно-туристичне господарство на провідну галузь своєї економіки. Про великий потенціал країни на ринку туристичних послуг свідчить наданий Європейським фондом регіонального розвитку Грант у розмірі € 10 млн., який було виділено для розробки та реалізації проектів в галузі сталого розвитку туризму. Мета Гранту посилити конкурентну перевагу Мальти в галузі туризму, розширити використання ІСТ (International Container Transport) та сприяти залученню інноваційних проектів у сферу туризму. Актуальність теми визначається також високим споживчим туристичним попитом мальтійського напрямку серед туристів країн Західної та Східної Європи.

Постановка проблеми. Уряд Мальти, оцінюючи значення туризму для економіки країни, вкладав значні кошти у поліпшення інфраструктури туристичної індустрії та охорону навколишнього

середовища. Сьогодні вживаються активні заходи щодо перетворення Мальти з країни сезонного на країну цілорічного відпочинку. Зважаючи на позитивний результат туристської політики, яку здійснює уряд Мальти, її досвід може стати корисним для України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Туристсько-країнознавчому аналізу Мальти присвячені праці С. Коломієць, В. Стафійчука, П. Масляка, І. Дахна.

Мета статті полягає в оцінці сучасного стану та перспектив розвитку туризму Мальти.

Виклад основного матеріалу. Давня історія Мальти, своєрідність її населення, лицарі Мальтійського ордену, теплий клімат взимку сприяють розвитку туристичної діяльності. В країні створені всі умови для розвитку різних видів туризму. Важливими туристсько-екскурсійними об'єктами на Мальті є різноманітні історико-культурні та природні пам'ятки. Багато туристів вирушають в цю країну з метою пляжного та активного (дайвінг) відпочинку. Популярністю користується також «сільськогосподарський» туризм (виїзди на сусідній острів Гозо) та «інсентів-туризм» (проведення масових конгресних заходів для своїх співробітників великими корпораціями та організаціями), і навіть, «освітнього-лінгвістичний» туризм.

Мальта, випередивши Ірландію, стала другим в Європі центром вивчення англійської мови. Зараз на Мальті офіційно діє 32 школи англійської мови, що одержали ліцензію і спеціалізуються на навчанні іноземних учнів, студентів та людей, які хочуть покращити знання мови. [1,с.9] Запропоновані операторами програми будуються на базі навчання в Мальтійському університеті – одному із найстаріших у Європі, заснованому Орденем єзуїтів у 1592 році. Диплом Мальтійського університету має міжнародне визнання і дає право на продовження навчання у будь-якому університеті світу. Сьогодні на Мальті навчаються студенти з 70 країн світу [5,с.28-30].

Надзвичайно популярними на Мальті є круїзні послуги. Протягом 2011 року понад 491 тисяча пасажирів круїзних суден побували на Мальті. Мальтійська столиця – дуже зручний порт відправлення: острів розташований в центрі Середземного моря, а круїзний термінал Валлетти знаходиться в 20 хвилинах їзди від міжнародного аеропорту. Зростає інтерес до круїзів і в українців.

Зокрема, як зазначає Мальтійський туристичний офіс, все більше наших співвітчизників починають свою круїзну подорож саме з Мальти в рамках програми Cruise & Stay. Це означає, що, прилетівши на острів, туристи відправляються в круїз, а потім, повернувшись з морського вояжу, проводять декілька днів на екскурсіях та відпочинку. Всього за 2011 рік порти Мальти відвідали 275 круїзних лайнерів. У 2013 році з Валлетти відправляється один з найкрасивіших круїзних лайнерів - Costa Favolosa. Лайнер Costa Favolosa нагадує казковий замок, оброблений коштовними матеріалами, чудово обставлений і оснащений новітніми технологіями. Рейси круїзної компанії Costa з Мальти – All Inclusive, тобто напої (безалкогольні та алкогольні) входять у вартість [9].

Мальта приваблює дайверів широким діапазоном можливостей. Тут в є все: і умови для екстриму, і унікальні природні ландшафти, і багатий підводний світ, і багато затонулих в різні епохи суден, і навіть можливість наукових відкриттів та історичних знахідок. Багато цікавого знайдуть для себе не тільки початківці-любители [3, с.5]. Дайвцентри пропонують широкий вибір курсів, від початкового навчання до підвищення кваліфікації дайверів за міжнародними стандартами до звання інструктора. Навчати дайвінгу на Мальтійських островах мають право лише кваліфіковані інструктори, які мають відповідні сертифікати. Деякі центри відкриті тільки в літній сезон, деякі - цілий рік. Асоціація Професійних Дайвінг-Шкіл (Association of Professional Diving Schools), яка об'єднує школи, є незалежною професійною організацією, що неухильно стежить за підтримкою міжнародних стандартів навчання в школах, які є членами асоціації. Розвиток всіх вище названих видів туризму забезпечується досить потужною матеріально-технічною базою.

З метою визначення привабливості провінцій Республіки Мальта для розвитку різних видів туризму, проведена інтегральна бальна оцінка рекреаційно-туристичних ресурсів-блоків для кожної адміністративної одиниці (табл. 1), яка наочно відображена на рис.1. В якості базових (які складають основу туристичної індустрії країни) виділені курортно-лікувальний, спортивний та пізнавальний туристичні напрями [2, с.14 - 18].

Мальта пропонує широкий вибір закладів розміщення і в цьому плані може посперечатися з найвідомішими курортами світу. 98%

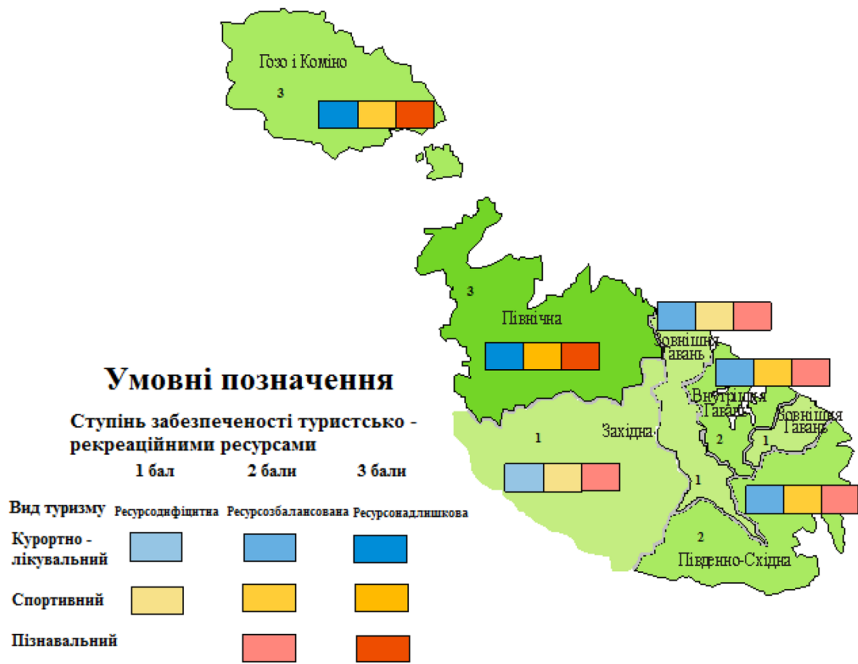
готелів належать місцевим бізнесменам. Мальта відрізняється від переважної більшості курортів тим, що тут немає туристичних резервацій. Всі готелі розташовані у звичайних мальтійських містах. Тим не менш, туристичні зони тут є, їх можна визначити за кількістю готелів у тому чи іншому районі. Таким чином, за принципом зменшення чисельності готелів, основними місцями розміщення туристів на Мальті є Буджибба / Аура (Bugibba / Qawra), Сліма (Sliema), Сент-Джуліанс (St.Julians), Мелліха (Mellieha), Чіркевва / Марфа (Cirkewwa / Marfa), Марсаскала (Marsascala). Окремо стоїть острів Гозо - тут виділяються Марсалфорн (Marsalforn) і Шленді (Xlendi). Заклади розміщення підлягають єдиній стандартизації, яка запроваджена урядом країни. В основному це готелі, туркомплекси, апартготелі, пансіонати (стандарт і комфорт, хостели та вілли. Дедалі більшим попитом користуються селянські будинки. З вересня 2000 року на Мальті діє класифікація готелів від 2 до 5 зірок, а для апартготелів та туркомплексів – від 2 до 4. Більшість малих (53 %) і більшість середніх (58 %) – це 4-х зіркові готелі, а всі великі готелі Мальти мають 3 зірки [10]. Зустрічаються тут й представники міжнародних всесвітньо відомих готельних корпорацій: Radisson SAS, Intercontinental, Hilton, Kempinski тощо. Найпопулярніші готелі THE MARINA HOTEL, HOWARD JOHNSON DIPLOMAT HOTEL, HOTEL JULIANI, THE NEW ALEXANDRA PALACE HOTEL, HOTEL MILANO DUE, PARK HOTEL, PRESIDENT HOTEL, HOTEL ROMA, GOLDEN TULIP VIVALDI, CAVALIERI HOTE [4,с.247]. Для мальтійських готелів не характерними є тури allinclusive, якими славляться Туреччина та Єгипет. Це своєрідна політика держави, яка дбає не лише про розвиток закладів розміщення, а й закладів харчування, що знаходяться поза межами готельного комплексу. Тому в більшості готелів, не залежно від його категорії, надаються лише сніданки [8, 9].

Переважну більшість іноземних туристів, що приїжджають до Мальти, складають англійці (42,8%). Також часто відвідують острови німці (13,1%) та італійці (10,3%). Проаналізувавши дані щодо кількості іноземних туристів та відданих ними переваг певним готелям, можна зробити висновок про класи готелів, які найбільш приваблюють іноземних туристів. Більшість мандрівників (38%) обирає 4-х зіркові готелі, які пропонують високий клас обслуговування (близький до 5-ти зіркових готелів), але за меншу

Таблиця 1
**Забезпеченість туристсько-рекреаційними ресурсами адміністративно-територіальних одиниць
 Республіки Мальта**

№	Провінція	Види туризму за метою туристської подорожі			Інтегральна оцінка туристсько-рекреаційних ресурсів
		Курортно-лікувальний	Спортивний	Пізнавальний	
1.	Внутрішня гавань	++	++	++	++
2.	Зовнішня гавань	++	+	++	+
3.	Північна	+++	+++	+++	+++
4.	Західна	+	+	++	+
5.	Південно-Східна	++	++	++	++
6.	Гозо і Коміно	+++	++	+++	++

* Території: «+» - ресурсодефіцитні; «++» - ресурсозбалансовані; «+++» - ресурсонадлишкові.

Рис. 1. Ступінь забезпеченості туристсько-рекреаційними ресурсами адміністративно-територіальних одиниць Республіки Мальта

ціну. Втім, наприклад, американці віддають перевагу 5-ти зірковим готелям з максимально великою кількістю різноманітних послуг, у той час, як туристи з Данії обирають 3-х зіркові готелі, в яких вони знаходять найбільш оптимальне співвідношення «ціна-якість».

Заклади харчування на Мальті мають досить розгалужену систему. Це незалежні один від одного бари, кафе, ресторани, що існують вже не один десяток років. Тут практично немає рестораних ланцюгів, оскільки кожен ресторанчик чи бар наповнений своїм шармом, має своє індивідуальне, ексклюзивне меню, а також власну історію [6, с.100]. Тут ресторанна справа передається від батька до сина. В меню ресторанів можна знайти як традиційні мальтійські страви, так і традиційні страви інших країн. Наприклад італійські спагеті і піца користується неймовірною популярністю серед туристів. Та й самі шеф-кухарі часто-густо італійці. Вони приїжджають сюди, щоб удосконалити свої вміння у кулінарній

справі. Надзвичайною популярністю серед туристів користуються наступні ресторани: Giannini, Rubino, Da Pippo, Fanelli, Barracuda, Peppino, Lulu, Medina, Bacchus, Il-Kartell, Fishermen's Rest, Nostalgia, Ristorante Savini та багато інших [6, 9].

Через незначні розміри архіпелагу, можна швидко дістатися з одного місця в інше. Найдовший шлях між протилежними берегами – 28 кілометрів. Основний вид транспорту – автомобільний. Протяжність автодоріг – 1,3 тис. км. Автобусне сполучення пов'язує всі населені пункти Мальти. У середньому тривалість поїздки складатиме 20-30 хвилин, найдовша – 50 хвилин. Таксі на Мальті – це дуже дороге задоволення. Оренда автомобіля вважається найкращим варіантом. Розцінки на оренду авто на Мальті як мінімум в 2 рази нижче, ніж у середньому по Європі (від 10-12 доларів на добу проти 20-25 в країнах ЄС). Сполучення між островами Мальта, Гозо і Коміно здійснюють поромні переправи. Морем можна добратися і до острова Сицилія на суперсучасному швидкісному катамарані Maria Dolores. Прямого рейсу з України на Мальту не існує, тому українці можуть дістатися до Мальти лише з пересадками в Мюнхені, Франкфурті, Дюсельдорфі, Відні, Афінах або Італії за допомогою спільних рейсів AirMalta, AlItalia, Austrian Airlines Lufhansa, та «Міжнародних авіаліній України» [11]. «AirMalta» – мальтійська авіакомпанія, яка базується в муніципалітеті Луа, в міжнародному аеропорту Мальти. Вона здійснює рейси за 36-ти напрямками до Європи та Північної Африки.

Щорічно мальтійські острови з їх 400 тисячами населення відвідують більше 1 мільйона осіб (у 2011 році – 1355445 туристів). Найбільше число іноземних туристів на Мальті становить вікова група від 25 до 44 років. Більшість (в середньому – 80% від загального числа гостей) складають туристи, які прибувають просто на відпочинок. Загалом 84% туристів надали перевагу готелям і тільки 16% туристів скористалися послугами приватного сектору. Середній показник найдовшого перебування туристів на Мальті склав приблизно 8 ночей [10].

Туризм на Мальтійському архіпелазі розвивається за рахунок приватних капіталовкладень. Мальтійське управління з туризму працює незалежно від держави, хоча на чолі його стоїть міністр туризму. Воно об'єднало всі причетні до туризму установи та організації країни, в результаті чого має власний бюджет, що

вкладається у розвиток туризму, зокрема підготовку кадрових спеціалістів (менеджерів, гідів, працівників готелів), реконструкцію історико-культурної спадщини, будівництво нових туристичних комплексів.

Загальна цифра щорічних доходів від туризму (витрати іноземних туристів на транспорт і проживання на Мальті, інші доходи від туристичного бізнесу) становить у середньому понад 350 мільйонів мальтійських лір (або 850 мільйонів доларів США), а в перерахунку на душу населення - близько 250 мальтійських лір [38]. Безпосередній внесок туристичної індустрії в ВВП Мальти в 2011 році склав 929,1 млн. євро (14,5 % від ВВП країни).

Висновки та перспективи дослідження. Мальта, яка не має ні корисних копалин, ні родючих чорноземів, ефективно використовує свої переваги – вигідне географічне положення та потужний туристичний потенціал і залишається одним з лідерів туристичного ринку світу. За туристсько-рекреаційним потенціалом Україна також має всі можливості бути туристською державою світового рівня. Туристична сфера в Україні має стати пріоритетним напрямом розвитку національної економіки.

Рецензент – кандидат географічних наук, доцент В. Ф. Пасько

Література:

1. *Баулина, О.* Английский для абитуриентов: [Образование в Великобритании, Ирландии, на Мальте] [Текст] / О. Баулина // Туристические новости. – 2002. – №10/11.

2. *Бейдик, О. О.* Районування і ресурси як базові поняття рекреаційної географії туризму [Текст] / О. О. Бейдик // Розвиток туризму в Україні: проблеми і перспективи: Зб. наук. статей. – К., ІВЦ «Слов'янський діалог», 1995. – С. 95–103.

3. *Болдин, К.* Подводное плавание на Мальте [Текст] / К. Болдин // Туризм: Практика, проблемы, перспективы. – 2000. – №4. – С. 27–33.

4. *Коломієць, С. О.* Мальта – міфи та реальність [Текст] / С. О. Коломієць. – Львів: Амастор, 2009. – 279 с.

5. *Матвієнко, Н. М.* Освітньо-лінгвістичний туризм на Мальті [Текст] / Н. М. Матвієнко, В. М. Матвієнко, Т. В. Любонько // Сучасні проблеми розвитку географічної науки і освіти в Україні.

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К. : Видавництво географічної літератури «Обрії». – 2012. – С. 28-30.

6. Романчук, М. По-мальтійски: [Кухня Мальти] / М. Романчук // Вояж. – 2008. – № 9. – С. 98-101.

7. Готелі Мальти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.maltavista.ru>.

8. Заклади розміщення Мальти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ru.webtourist.net>.

9. Мальтійське управління по туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.malta.ru/cruises.html>.

10. Статистика потоку туристів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa>.

11. Транспорт на Мальті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.malta-russia.ru/malta-english/Transport_na_Malte.asp.

Н. М. Матвиенко

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА НА МАЛЬТЕ

Проанализировано современное состояние развития туризма на Мальте, в частности рассмотрены популярные виды туризма, особенности туристической инфраструктуры, охарактеризована динамика туристических потоков.

Ключевые слова: туристическая инфраструктура, туристические потоки, Мальта, дайвинг.

N. Matviyenko

CURRENT STATE OF TOURISM DEVELOPMENT IN MALTA

The modern state of tourism development in Malta, popular forms of tourism, especially tourism infrastructure considered in particular are analysed, the dynamics of tourist streams is described.

Keywords: tourism infrastructure, tourist flows, Malta, diving.

Надійшла до редакції 7 березня 2013 р.